

Ramon Turró i la Fam com a Origen de les Accions Humanes

Deixant de banda les importants aportacions medievals al que hom podria considerar la prehistòria de la psicologia, el primer autor significatiu en la història de la psicologia a Catalunya fou Francesc Llorens i Barba (1820-1872), introductor de la teoria anomenada 'del senti comú' i que constituïa una adaptació de l'empirisme, elaborat en forma de realisme. Però la teoria del sentit comú, igual com la reelaboració de la frenologia en l'obra de Marià Cubí, no deixa de ser una tesi importada. En sentit estricte, el primer psicòleg català amb obra original fou Ramon Turró (1854-1926) i la seva obra 'Orígens del coneixement: la fam' (1912) és un clàssic de l'orientació organicisme que hom pot situar al rerefons de la teoria de la Gestalt.

Turró és un científic (estrictament només tenia un títol de veterinari per raons polítiques) de formació positivista, clarament determinista i seguidor de Claude Bernard, que, estrictament, en plantejar-se el problema de la validesa del coneixement, proposà una sèrie de tesis anticartesianes i antikantianes que al l'Europa del seu moment representaren una autèntica novetat.

L'aportació central de Turró a la història de la psicologia ha estat la de mostrar que la intel·ligència consisteix en una organització de processos –i no en una sèrie de facultats com es pensava al seu temps– mitjançant els quals el cos es fa conscient de les sensacions. És a dir, que en la seva teoria del coneixement, la sensació o la impressió sensible provinent del món extern no està en l'origen del coneixement. Més aviat al contrari: allò primari és la sensibilitat interna –que actua organitzadament. Primer hi ha una coordinació interna a l'organisme i després hi pot haver coneixement sensible. Cap imatge sensorial no apareix espontàniament, tota la vida psíquica és processual. Convindria no oblidar que Turró comparteix laboratori a la Universitat de Barcelona amb el descobridor de la neurona, Santiago Ramon y Cajal, amb qui també coincidia en el republicanisme però de qui l'allunyava l'espanyolisme una mica delirant de Cajal. Ambdós investigadors tindran molt clar que és la connectivitat, la capacitat de creació d'estructures en aparent desequilibri, –més que no la homeòstasi– el que fa possible l'activitat tant a nivell nerviós com cel·lular.

Només des d'aquesta pressuposició metodològica es pot entendre el que, més tòpicament, expliquen els manuals sobre Turró, és a dir, la teoria de la 'sensibilitat tròfica'. Quan es refereix a 'la saviesa del cos' i a 'la base tròfica de l'experiència humana' el que vol dir és que l'origen i el sentit del coneixement no és estrictament intel·lectual. És una simplificació excessiva reduir Turró a la seva coneguda frase: 'l'home que pensa i l'home que menja són el mateix home'. No és que allò que pensem depèn del que mengem, sinó que tot allò que està implicat en l'acte de menjar (i fer possible, doncs, la continuïtat de la vida) és el que fa possible posteriorment ampliar l'arc vital i el desig humà. Menjar és, per a Turró, l'acte més intencional i més 'interessat' que existeix.

És la necessitat que té el subjecte de satisfer les seves exigències bàsiques (el que després hom ha anomenat 'necessitats primàries') allò que el fa ser actiu. Mentre la psicologia de la seva època considerava l'home com a receptor de la informació ambiental, Turró el considera un creador, mogut per la intencionalitat. El coneixement no té un origen desinteressat sinó que és profundament 'tròfic'. Coneixement el caràcter objectiu de la realitat quan volem actuar-hi. Res, doncs, d'introspecció. Conèixer és actuar sobre el món i, en certa manera, és voler 'menjar-se'l'. A la 'Filosofia Crítica' (1918) resumirà la seva posició dient: 'si bé és

veritat que ara com ara percebem les coses del món exterior mitjançant els sentits, això no depèn pas dels sentits mateixos i sí dels processos motrius'. Aquesta és una idea que tota la psicologia dinàmica ha assumit posteriorment.

BIBLIOGRAFIA:

Miquel SIGUAN: : 'La psicologia a Catalunya', Bcn: Ed. 62, 1981

Joan CUSCÓ i CLARASSÓ: 'De la saviesa del cos a la filosofia', dins J.-M. Terricabras (ed): 'Ramon Turró, científic i pensador'. Grn: Documenta Universitaria, Publicacions de la Càtedra Ferrater Mora, 2007.